

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุในโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงาน และปัญหาอุปสรรคของผู้สูงอายุในการปฏิบัติงานตามโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุในปีงบประมาณ 2550 จำนวน 297 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายวิธีหรือหลายขั้นตอน (Multi stage sampling)

เครื่องมือที่ผู้ศึกษาใช้เก็บข้อมูลในการศึกษาค้างนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการประมวลความคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยก่อนที่จะนำไปใช้ได้นำไปทำการทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยไม่เก็บซ้ำจากกลุ่มประชากรที่จะทดสอบจริง จำนวนทั้งสิ้น 30 ราย และนำมาปรับปรุงข้อคำถามบางส่วนอีกครั้งหนึ่ง เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว จึงนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 297 คน และได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 297 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการประมวลผลข้อมูล การแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้ t – test (Independent Samples) และค่า F-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Statistical Significant) ที่ 0.05 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance ANOVA) ข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะเป็นคำถามปลายเปิดใช้วิธีเรียงลำดับความสำคัญมากน้อยของความเห็นและจัดกลุ่มให้อยู่ในหมวดประเภทเดียวกัน ผลการศึกษารูปได้ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อยู่ในกลุ่มอายุ 65-69 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 บาท หรือน้อยกว่า สำหรับ

ประเด็นเรื่องภูมิปัญญานั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิปัญญาในด้านการเกษตร สูงที่สุด โดยได้รับความรู้/ ภูมิปัญญา จากการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งได้รับมาเมื่อวัยเด็กจากการถ่ายทอด ทั้งนี้ ในปัจจุบันพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับลูกหลาน โดยใช้วิธีการสาธิต ทดลองปฏิบัติ สำหรับปัญหาสุขภาพนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาสุขภาพ และในกรณีผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจะป่วยด้วยปัญหาของโรคความดัน เบาหวาน ปวดข้อ สายตา โรคชรา กระดูกเสื่อม/ กระดูกพรุน และอื่นๆ

เมื่อพิจารณาการได้รับเชิญให้ไปถ่ายทอดความรู้ ในรอบ 6 เดือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกรับเชิญ ทั้งนี้ สำหรับผู้ที่ได้รับการเชิญให้ไปถ่ายทอดภูมิปัญญาส่วนใหญ่จะเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาในเรื่องเกี่ยวกับการจักสาน และรองลงมา คือ การถนอมอาหาร/ แปรรูปอาหาร

การปฏิบัติงานของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาภาพรวมการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุ พบว่ามีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง ซึ่งในด้านหลักการในการถ่ายทอดภูมิปัญญานั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะปฏิบัติงานโดยให้ความสำคัญกับผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาทุกคนโดยเท่าเทียมกัน ด้านวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญา กลุ่มตัวอย่างจะมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีอยู่โดยการสอน/บอกเล่าให้กับลูกหลาน และผู้ที่สนใจโดยไม่ปิดบังสูงที่สุด และด้านลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะปฏิบัติงานด้วยความรู้สึกมีความสุขและภาคภูมิใจที่มีโอกาสเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

ผลการศึกษาภาพรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุในโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาและอุปสรรคด้านความรู้และประสบการณ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการที่จะค้นหาความรู้ใหม่ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับภูมิปัญญาที่มีอยู่เพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่สูงสุด ปัญหาและอุปสรรคด้านเทคนิคการถ่ายทอด พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะใช้เวลารว่างจากการประกอบอาชีพไปถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่ผู้สนใจ สำหรับปัญหาและอุปสรรคด้านสุขภาพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มองว่าหากมีสุขภาพแข็งแรงสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาได้สูงที่สุด และปัญหาและอุปสรรคด้านการเดินทาง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเกี่ยวกับพาหนะที่จะใช้ในการเดินทางไปถ่ายทอดภูมิปัญญาสูงที่สุด

ความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีความต้องการพัฒนาการปฏิบัติงานและข้อเสนอต่อการพัฒนาการปฏิบัติงาน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง โดยต้องการให้รัฐส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีทักษะด้านต่างๆ ได้มีโอกาสถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นหลังมากขึ้นสูงที่สุด

สำหรับข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นว่าควรให้เยาวชนรุ่นหลังได้รับทราบขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม อนุรักษ์ไม่ให้สูญหายและมีการนำไปใช้สูงที่สุด รองลงมา คือ ต้องการให้หน่วยงานรัฐเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุด้านการใช้ภูมิปัญญา ต้องการวิทยากรให้ความรู้ทันสมัย /อบรม ให้ส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีกิจกรรมร่วมกันบ่อยๆ และให้หาตลาดรองรับผลผลิต/ ผลผลิตมากไม่มีตลาดรองรับ

ความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปกับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงาน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุ

ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิปัญญา กับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงาน พบว่า การศึกษารายได้ มีความแตกต่างระหว่างหลักการในการถ่ายทอดภูมิปัญญา การศึกษา และภูมิปัญญา มีความสัมพันธ์กับวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญา เพศมีความแตกต่างระหว่างลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญา และการศึกษามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน โดยรวม

ส่วนผลการทดสอบสมมติฐาน มีความแตกต่างระหว่าง ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และภูมิปัญญา กับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามโครงการ พบว่า อาชีพ และภูมิปัญญา มีความแตกต่างกับความรู้และประสบการณ์ ภูมิปัญญา มีความสัมพันธ์กับเทคนิคการถ่ายทอด รายได้ และภูมิปัญญา มีความสัมพันธ์กับสุขภาพ และภูมิปัญญา มีความสัมพันธ์กับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานโดยรวม

สรุปผลการศึกษา

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ต้องการให้รัฐ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้สูงอายุมีทักษะในการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นหลังมากขึ้น
2. ขาดหน่วยงาน หรือสถาบันกลางในการประสานระหว่างผู้สนใจเรียนรู้กับปราชญ์ท้องถิ่น
3. ผู้สูงอายุ ขาดทักษะ เทคนิค ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา
4. สุขภาพที่ไม่แข็งแรง และ การศึกษาเป็นอุปสรรคสำหรับผู้สูงอายุ
5. ควรมีการถ่ายทอด วัฒนธรรม ประเพณี โดยผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา เรื่อง “แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุในโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ” ทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงการปฏิบัติงาน และปัญหาอุปสรรคของผู้สูงอายุในการปฏิบัติงานตามโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ จากผลการศึกษาที่มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดเป็นนโยบายที่จะนำภูมิปัญญาจากผู้สูงอายุ มาใช้ประโยชน์สำหรับคนรุ่นหลัง คือ
 - กำหนดเป็นหลักสูตรการเรียนในชั้นเรียน
 - ควรมีการรวบรวมภูมิปัญญาในท้องถิ่น โดยหน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ค้นหาภูมิปัญญา นำมารวมกลุ่มและจัดหาเทคนิคในการถ่ายทอด โดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่อำนวยความสะดวกทั้งผู้ถ่ายทอด และผู้รับการถ่ายทอด
 - จัดเวทีแสดงภูมิปัญญา ระดับประเพณี และที่การจัดทำทะเบียนภูมิปัญญา มีหน่วยงานรับผิดชอบ ในการเป็นสื่อ ประสาน การอนุรักษ์ และถ่ายทอดภูมิปัญญา
2. กำหนดให้มีค่าตอบแทนและสื่ออำนวยความสะดวก สำหรับผู้สูงอายุที่ทำการถ่ายทอดภูมิปัญญา
3. ควรส่งเสริมให้มีมาตรฐานคลังปัญญาอาวุโสแห่งประเทศไทย ให้มีเครือข่ายในการปฏิบัติงานในท้องถิ่น อย่างแพร่หลาย
4. จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบเป็นสื่อกลางในเรื่อง การเก็บรวบรวมและเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ
5. มีงบประมาณ สนับสนุน การดำเนินงาน ที่ต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

ผู้รับผิดชอบ

1. ต้องรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญา และจัดหมวดหมู่ แต่ละประเภทและจัดทำหลักสูตรการเพิ่มทักษะ วิธีการ เครื่องมือ เป็นต้น ที่จะอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุที่จะทำการถ่ายทอด และผู้รับการถ่ายทอดมีการติดตาม และปรับปรุง ทั้งวิธีการ และผลผลิต

2. แสวงหา แหล่งข้อมูล ประชาสัมพันธ์ จัดทำเอกสารหรือสื่อที่จะทำการเชื่อมโยง ให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด

3. ประสานส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ที่มีภูมิปัญญา ให้มีบทบาทในงานพิธีการต่างๆ มากขึ้น พร้อมทั้งให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาอยู่เสมอๆ

4. ประสานการจัดทำสื่อการสอน การถ่ายทอด ที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย การเดินทาง ของผู้สูงอายุ

5. จัดหาแหล่งเงินทุน งบประมาณ ในการสนับสนุนการถ่ายทอดภูมิปัญญา ผู้สูงอายุ

1. มีการรวมกลุ่มภูมิปัญญาในพื้นที่ เพื่อการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่อง

2. มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง

3. ช่วยแก้ไข แนะนำ หากผู้รับการถ่ายทอดไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้

ผู้รับการถ่ายทอด

1. ให้ความสนใจ ฝึกฝน นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำไปต่อยอดได้

2. มีการรวบรวม เก็บข้อมูล สามารถนำมาใช้ในกรณีที่ผู้อื่นต้องการเรียนรู้ เช่น การจัดทำเป็นเอกสาร CD บันทึกรายละเอียด เป็นต้น

3. รวมกลุ่มผู้ที่มีความสนใจ ที่จะรับการถ่ายทอดทำหน้าที่ประสานผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญา

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษา เรื่อง “แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุในโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ” ทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงการปฏิบัติงาน และปัญหาอุปสรรคของผู้สูงอายุในการปฏิบัติงานตามโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ผลการศึกษาในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปในเรื่อง การติดตามผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุหลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมศักยภาพการใช้ภูมิปัญญา เพื่อส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์ระดับท้องถิ่น และแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาของผู้สูงอายุที่สามารถนำภูมิปัญญานำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้จริง

